

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

I følge liste

Deres ref	Vår ref	Dato
	16/443-	03.06.2016

Klage på vedtak og tilleggssøknad om bygging av en 420 kV kraftledning mellom Ertsmyra og Lyse transformatorstasjoner i Sirdal og Forsand kommuner

1. INNLEDNING

Det vises til klager og innsigelse vedrørende vedtak fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) av 17. desember 2014 om bygging av en ny 420 kV kraftledning mellom Ertsmyra og Lyse transformatorstasjoner i Sirdal og Forsand kommuner i Vest-Agder og Rogaland.

Det vises også til klager på NVEs vedtak av 23. oktober 2015 om avslag på tilleggssøknad om å bygge ovennevnte kraftledning etter alternativ 5.3.

Etter å ha vurdert klagene og innsigelsene, fant ikke NVE grunn til å endre egne vedtak. Saken om klage og innsigelse på NVEs vedtak av 17. desember 2014 ble oversendt departementet for behandling 23. oktober 2015. Klagesaken om NVEs avslag på tilleggssøknaden ble oversendt departementet 1. desember 2015.

2. SAKENS BAKGRUNN

NVE fattet den 17. desember 2014 vedtak om anleggskonsesjon og samtykke til ekspropriasjon til Statnett SF (Statnett) for en ny 420 kV kraftledning mellom Ertsmyra transformatorstasjon og Lysebotn transformatorstasjon i Sirdal og Forsand kommuner i Vest-Agder og Rogaland. Kraftledningen skal erstatte dagens 300 kV-ledning mellom Tonstad og Lyse, og er en del av oppgraderingsprosjektet "Vestre korridor".

Statnett søkte i utgangspunktet om to trasealternativer for bygging av kraftledningen i søknad av 20. desember 2012 - ett alternativ på vestsiden og ett alternativ på østsiden av Sirdalen. På bakgrunn av innkomne merknader og egne vurderinger, ba NVE Statnett om også å utrede et trasealternativ lenger øst. Den 12. mai 2014 sendte Statnett inn tilleggsøknad med tre nye alternativer på strekningen Ertsmyra – Tjørhom. Tidligere alternativer omsøkt 20. desember 2012 ble samtidig trukket. De tre nye alternativene er som følger: Alternativ 5,0 (østre), cirka 53 km, Alternativ 5.1 som møter alternativ 5.0 fra Tjørhom (midtre), cirka 51 km og alternativ 5.2 (vestre), cirka 51 km. Alternativ 5.1 som møter alternativ 5.0 omtales videre som alternativ 5.1. NVE vurderte alternativ 5.1 til å gi minst ulemper for miljø- naturressurser og samfunn og ga konsesjon til dette alternativet i vedtak av 17. desember 2014.

NVEs vedtak av 17. desember 2014 ble påklaget av Tormod Rostøl, Alf Sveinung Haugdom, Vest-Agder fylkeskommune, Rostøl Vei og vel, Per Agnar Eikeland, Erland Eggum, Marit Haslerud, Reidar Birkeland og Rolv Guddal. I tillegg oversendte Sirdal kommune i brev av 06.02.2015 til NVE kopi av vedtak fra kommunestyret i Sirdal hvor kommunestyret ba om at Statnett utredet en alternativ trasé mellom Selandsfjellet og Totland i Sirdal kommune, som kommunen mente ville være en bedre løsning enn alternativ 5.1. På oppfordring fra NVE oversendte Statnett 29. mai 2015 en tilleggsøknad for alternativ 5.3, som var i tråd med Sirdal kommunes ønsker.

Alternativ 5.3 er en kombinasjon av de tidligere omsøkte alternativene 5.1 og 5.2 og følger det konsesjonsgitte alternativ 5.1 frem til Selandsfjellet, der den vinkles nordvestover mot Sirdalen og krysser denne sørvest for Guddal. Fra vestsiden av Sirdalen har Statnett søkt om tre alternativer som innebærer enten en trasé nede i dalen eller på fjellet. Alternativ 5.3 møter alternativ 5.2 ved den nordlige krysningen av Sirdalen.

Etter at traseen var utredet fra Statnetts side og søknaden sendt på høring, forkastet kommunestyret i Sirdal likevel dette forslaget. NVE behandlet tilleggsøknaden og vedtok å avslå søknaden i vedtak av 23. oktober 2015, med den begrunnelse at alternativ 5.1 ble ansett som en bedre løsning enn alternativ 5.3.

Avslaget på søknad om alternativ 5.3 ble påklaget av Vest-Agder fylkeskommune, Forum for Natur og friluftsliv og Anne Turid Rostøl. NVE opprettholdt avslaget og oversendte saken til departementet i brev av 1. desember 2015.

Sirdal kommune og Vest-Agder fylkeskommune fremmet opprinnelig begge innsigelse til det konsesjonsgitte alternativ 5.1. Etter at kommunestyret sa nei til alternativ 5.3, presiserte Sirdal kommune i e-post av 20. september 2015 at innsigelsene til alternativ 5.1 og 5.0 er trukket, men at innsigelsen til alternativ 5.2 ble opprettholdt. Departementet legger til grunn at det dermed ikke foreligger innsigelse eller klage fra Sirdal kommune på det alternativet NVE har gitt konsesjon til. Vest-Agder fylkeskommune har ikke trukket sin innsigelsen mot alternativ 5.1.

Departementet vil her behandle både innsigelsen og klagen på NVEs vedtak om konsesjon til alternativ 5.1 og klagen på avslag på søknaden om alternativ 5.3.

3. NVE'S VEDTAK AV 17. DESEMBER 2014

3.1 Klagen og innsigelsen fra Vest-Agder fylkeskommune

Departementet viser til NVEs sammenfatning av klagen i oversendelsesbrevet av 23. oktober 2015:

"Alf Sveinung Haugom (20.01.2015) påklager NVEs vedtak om bygging etter alternativ 5.1, da denne traseen vil gå nær inn på deres hytte i Rostølsheia. Ulempene som påpekes er visuelle virkninger, støy og elektromagnetiske felt. Haugom ønsker at noen master flyttes for å øke avstanden fra det gamle stølsområdet hvor det ligger to hytter.

Tormod Rostøl 29.01.2015) ønsker at kraftledningen bygges som jordkabel i området fra Skarsvann og forbi stølen ved Rostøl. Han mener dette vil være positivt for grenda Rostøl, da ledningen ikke vil bli synlig, og det vil være gunstig for fuglelivet.

Rostøl vei og vel (31.01.2015) ønsker at alternativ 5.1 trekkes lenger øst, helst til området der dagens ledning går.

Per Agnar Eikeland (29.01.2015) ønsker traseen flyttet lenger mot øst ved Rostølsstølen for å redusere synlighet og elektromagnetiske felt. Området fremheves som viktig for friluftsliv.

Erland Eggum og Marit Haslerud (30.01.2015) påpeker at konsesjonsgitt trasé vil være svært synlig for alle på Rostøl. De mener et valg av trasé lenger øst ville gjort ledningen mindre synlig fra Rostøl og fra de nære turområdene knyttet til Rostøl.

Reidar Birkeland (31.01.2015) opplyser at det er satt opp sikringshytte/fugleobservasjonshytte og naust der mastene er tegnet inn og at det jobbes med vindkraftverk, eller alternativt hyttefelt i området der mastene er planlagt. Birkeland mener ledningen vil bli synlig gjennom hele Sirdal opp til Hilleknuten. Birkeland vil kreve erstatning.

Anne Turid Rostøl (30.01.2015) påklager vedtaket da hun mener ledningen burde ha vært konsekvensutredet og at vedtaket bygger på vurderinger foretatt av Statnett. Rostøl mener NVE skal vektlegge de uavhengige vurderingene som ifølge Rostøl viser at traséalternativet som gir minst konsekvenser ikke er valgt. Det vises til forslag til traséalternativ fra høringsuttalelse høsten 2012 og 2014."

Vest-Agder fylkeskommune har fremmet innsigelse og mener alternativ 5.1 gir negative konsekvenser for temaene friluftsliv, INON, villrein og landskap, og påpeker at alt. 5.1 ikke har den samme fleksibiliteten som alt 5.0 med en parallellføring og samlokalisering mot øst. Det vises for øvrig til punkt 4.1.

For gjengivelse av innsigelsen og klagen viser departementet til oversendelsesbrev av 23. oktober 2015 og 1. desember 2015. Klagegrunnene og Statnetts kommentarer til disse, er også omtalt i departementets vurderinger nedenfor i den grad det er nødvendig for sammenhengen.

3.2 NVEs vurdering av klagen

NVE er klar over at alternativ 5.1 kan gi negative virkninger for friluftslivet for brukerne av nærområdet rundt Guddalsdalen, Rostøl og Torjusbakken, men viser til at NVE i vedtaket har vektlagt hensynet til andre områder i Sirdal kommune og andre temaer, blant annet villrein, fugl, bebyggelse og økonomi i valget av alternativ. NVE støtter forslag fremmet i Statnetts kommentarer til klagen om å justere traseen slik at avstanden til Rostølsstølen endres fra 75 meter til cirka 170 meter. NVE mener dette vil være en vesentlig forbedring og anbefaler at departementet følger opp dette i klagebehandlingen. NVE anbefaler ikke at traseen flyttes østover mot Snøfonnfjellet på grunn av høye forventede islaster.

NVE mener at alternativ 5.1 totalt sett vil gi minst ulemper av de alternativer som er omsøkt. NVE viser for øvrig til notatet "Bakgrunn for vedtak" av 17. desember 2014, der vurderingene av alle de da omsøkte alternativer fremgår, herunder hvilke forhold som er vektlagt i NVEs konklusjon. NVE konkluderer med at det ikke har fremkommet noen nye opplysninger i saken som endrer NVEs standpunkt om å gi konsesjon til alternativ 5.1.

NVE viser til at Sirdal kommune i kommunestyrevedtak har bedt om at Statnett bidrar til opprettelsen av et løypefond som skal lede turisttrafikken bort fra ledningstraseene. NVE konkluderer med at kraftledningen ikke medfører så store negative virkninger for friluftslivet at det bør stilles vilkår om slik kompensasjon.

3.3 Departementets merknader

I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter energiloven, må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre slik det fremgår av energiloven § 3-1, jf. § 1-2. Energiloven skal sikre at produksjon, omforming, overføring, fordeling og bruk av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte, herunder at det tas hensyn til berørte allmenne og private interesser. I konsesjonsbehandlingen etter energilovgivningen skal miljøkonsekvensene av tiltaket vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til kraftforsyningsikkerheten og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies. Som ledd i konsesjonsbehandlingen legges prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og det fremgår av departementets vedtak hvordan prinsippene om bærekraftig bruk er anvendt som retningslinjer i denne saken. I vurderingen av klagen kan departementet prøve alle sider av saken og ta hensyn til nye omstendigheter, jf. forvaltningsloven § 34.

På bakgrunn av gjennomførte konsekvensutredningene med fagrapporter i henhold til gjeldende lovverk, informasjon fra tilgjengelige databaser fra Miljødirektoratet, Artsdatabanken, innkomne klager, samt departementets befarings i Sirdal 10. desember 2015, vil departementet bemerke følgende:

Departementet viser til NVEs sammenligning av alternativ 5.0, 5.1 og 5.2 i vurderingen av hvilken trasé som får minst negative konsekvenser for bebyggelsen i Sirdal. Både alternativ 5.2 og 5.1 vil bli synlig for fastboende, i motsetning til alternativ 5.0, som ikke vil bli synlig fra boligområder. Departementet er enig i NVEs vurdering om at alternativ 5.2 vil få størst negativ konsekvens for bebyggelse, da ledningen vil bli synlig for deler av Tonstad og noen

master vil bli synlige fra flere av grendene i Sirdalen. Alternativ 5.1 vil kun bli synlig fra boliger ved kryssingen av Josdalen.

Departementet legger til grunn at alle alternativene vil kunne ha negative virkninger for friluftsliv, da store deler av områdene som berøres både på øst- og vestsiden av Sirdalen benyttes til dette formålet. Både Sirdal kommune og Vest-Agder fylkeskommune, sammen med flere andre høringsinstanser, har påpekt at området rundt Hovknuten er særlig viktig for friluftslivet i kommunen. Alternativ 5.2 vil etter departementets vurdering påvirke friluftslivet på vestsiden av Sirdalen, men på grunn av avstand og terreng vil ikke området rundt Hovknuten påvirkes i vesentlig grad. Alternativ 5.0 ligger nærmest Hovknuten av alle tre alternativene, og departementet er enig i NVEs vurdering om at dette alternativet vil gi størst negativ virkning for friluftslivet. Alternativ 5.0 er også den lengste traseen. Departementet viser til at alternativ 5.1 vil ligge nærmere området rundt Hovknuten enn alternativ 5.2, og vil måtte krysses for de som benytter områdene rundt Guddalen og Rostøl som utgangspunkt for turer. Alternativ 5.1 vil også bli godt synlig fra disse hytteområdene. Departementet konkluderer, i likhet med NVE, med at alternativ 5.2 vil gi minst virkninger for friluftslivet. Departementet mener likevel at på grunn av avstanden til ledningen, og fordi terrenget vil skjule ledningen fra Selandsfjellet til St. Olavsgjeli, vil ikke alternativ 5.1 påvirke området rundt Hovknuten nevneverdig.

Ledningens påvirkning på naturmangfoldet får ifølge konsekvensutredningen først og fremst virkning for fugl og villrein. Departementet merker seg at det ikke er registrert andre viktige eller prioriterte arter og naturtyper langs kraftledningstraseene.

I fagrapporten for naturmangfold utarbeidet i forbindelse med tilleggssøknaden, går det frem at alternativ 5.1 ikke går i nærheten av kjente hekkelokaliteter for rovfuglarter. For traseen i de sørlige delene er det registrert lokaliteter med kongeørn og vandrefalk, men med en avstand på cirka 1,5 kilometer. Disse kan imidlertid bli påvirket dersom det foregår hekking i anleggsperioden. Det er ifølge rapporten og Miljødirektoratets naturbase observert noen rødlistede arter nær kraftledningstraseen, men det konkluderes med at det først og fremst er kollisjonsrisiko som vil utgjøre ulempe for disse artene.

Viltdata fra Fylkesmannen i Vest-Agder viser flere reir- og hekklokaliteter for hubro og kongeørn i nærheten av alternativ 5.2. Det er registrert hubrolokaliteter cirka 500 meter vest for traseen ved Bjunes, men også 1,3 og 1,5 kilometer vest for traseen ved kryssingen av Sirdal i Totland. Kongeørn er registrert i tre områder langs alternativ 5.2. Departementet viser til at det også er registrert hønsehauk fra en til fem kilometer fra traseen. Både hubro og hønsehauk står på norsk rødliste for arter 2015. Den største ulempen med alternativ 5.2 vil også være kollisjonsrisiko.

Alternativ 5.0 vil gå i nærheten av to hubrolokaliteter på sørsiden av Hovknuten. Den eksisterende ledningen skal rives, og departementet er derfor enig med NVE i at det ikke vil bli noen vesentlig endring i kollisjonsrisikoen for fugl. Tatt i betraktning hvilke konsekvenser de omsøkte traseene vil kunne ha på rødlistede arter, er departementet enig med NVE i at alternativ 5.2 vil gi størst negativ virkning for fugl.

Som et ledd i arbeidet med å ivareta villreinen er Regional plan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei (Heiplanen) vedtatt av fylkestingene i de berørte fylkene. Departementet viser til at planens formål er å fastsette grenser for et nasjonalt villreinområde, hensynssone for villrein (buffersone), hensynssone for trekkleder og hensynssone for bygdeutvikling. Denne planen er retningsgivende uten juridisk bindende arealkart og bestemmelser. Departementet viser til Heiplanens retningslinjer for kraftledninger:

"Nye eller utvidelser av eksisterende kraftanlegg eller kraftlinjer bør unngås. Unntak kan gjøres for tiltak som ikke innebærer vesentlig negativ betydning for villreinen. Disse vurderingene forutsettes avklart gjennom konsekvensutredninger etter relevant lovverk."

Av de tre omsøkte alternativene vil alternativ 5.0 i størst grad berøre villreinområdet negativt. Denne traseen vil gå over en strekning på cirka 3 kilometer i nasjonalt villreinområde og cirka 10 kilometer i hensynssone villrein. Alternativ 5.1 vil kun over cirka en kilometer berøre nasjonalt villreinområde, men vil ligge i hensynssone villrein over en strekning på 10 kilometer. Alternativ 5.2 vil ikke berøre Heiplanen, verken nasjonalt villreinområde eller hensynssone villrein. Traseen berører imidlertid cirka 4 kilometer av et område markert som villreinområde i Naturbasen.

Departementet påpeker at det i stor grad er de samme retningslinjene som gjelder i hensynssone villrein som i nasjonalt villreinområde, men at det i hensynssonen generelt tillates mer aktivitet. I begge sonene følger det av retningslinjene at nye kraftledninger bør unngås, men at det kan gjøres unntak for tiltak som ikke innebærer vesentlig negativ betydning for villreinen. Hvor stor effekt et inngrep vil ha for villrein vil variere ut fra villreinens bruk av området, og enkelte områder, for eksempel kalvingsområder, vil være særlige sårbare. Departementet viser til fagrapportens omtale av villrein, der det fremgår at Setesdal Ryfylke villreinområde er Norges mest marginale leveområde for villrein på grunn av omfattende menneskelige inngrep, kystklimaet og stort beitepress. Store snømengder og hyppig nedising fører til dårlig vinterbeite, og dyra preges av lav vekt og lav kalveproduksjon. Villreinområdet har derfor færre dyr pr. arealenhet enn andre villreinområder. Det fremgår av rapporten at Setesdal Vesthei i dag har en lav villreinbestand i forhold til tidligere, noe som medfører at randområdene på østsiden av Sirdalen i liten grad blir brukt. Det påpekes likevel at området kan bli mer brukt ved endringer i villreinstammen eller beiteforholdene. Rapporten konkluderer med at bruken av de sørlige områdene i de senere år har vært liten, men at enkeltindivider og småflokker av bukker oppholder seg i områdene periodevis.

Departementet viser til at det er gjort en rekke studier gjennom de siste 15 årene på hvordan kraftledninger kan påvirke rein i både anleggs- og driftsfase. Forskningsresultatene er ikke entydige, og hvordan en kraftledning vil påvirke villrein negativt er derfor omdiskutert. Rapporten "VindRein og KraftRein" (Colman J. E. m.fl. 2014) beskriver effektene på villreinen i Setesdal Vesthei som følge av etableringen av 420 kV Skåreheia – Hølen i et tilsvarende randsoneområde. Rapporten slår fast at i sum viser et omfattende datamateriale for kalvende simler i Setesdalen at den nye 420 kV-ledningen ikke har gitt målbar endring i bruken av kalvingsområdene etter etablering, men at man i selve anleggsfasen fant reinen noe lenger inn i dalen og vekk fra ledningen. Dyrenes arealbruk viser ifølge rapporten at ledningen ble bygget perifert i forhold til reinens kalvingsområder, og sterke negative effekter var derfor heller ikke å forvente. Departementet vil også vise til følgende uttalelse i rapporten:

"Resultatene er overraskende sett i lys av at flere tidligere vitenskapelige publikasjoner har hevdet å dokumentere beiteunnvikelse for både villrein og tamrein i mange km avstand fra kraftledninger i driftsfase. Våre resultater viser derimot at det kun er anleggsarbeid og menneskelig aktivitet knyttet til kraftledninger og vindkraftverk som virker negativt inn på dyrenes arealbruk. Selv for villrein i kalvingsperioden har vi ikke kunnet dokumentere beiteunnvikelse i driftsfasen for kraftledninger, på tross av at dette anses som den periode i reinens årssyklus da de er mest sårbare for forstyrrelser. På den annen side har vi funnet beiteunnvikelse på opp til 50 % og i flere km avstand for tamrein som påvirkes av anleggsarbeidet med en kraftledning. Det synes klart at det er den menneskelige aktiviteten og ikke de permanente konstruksjonene i seg selv som virker negativt inn på reinen."

"Viktige forbehold må likevel tas. Reinens atferd og arealbruk kan være område- og situasjonsspesifikk. Det er mulig at negative effekter på rein som følge av kraftledninger eller vindmøller kan oppstå i et område, men ikke et annet, avhengig av lokale forhold. Våre studier av vindparker er gjort for tamrein på en øy med helårsbeite (Fakken Vindpark), og på en halvøy med sommerbeiter der det er stor blokkmarksdominans i selve tiltaksområde (Kjøllefjord Vindpark). Begge vindparker er anlagt i arealer relativt nær bebyggelse. Slike resultater kan ikke nødvendigvis overføres til andre sesongbeiter/habitatstyper, til mer inngrepsfrie områder, eller til villrein. I studiene av nye kraftledninger har vi resultater for en 420 kV-ledning som ble anlagt perifert i forhold til villreinbeiter, og for en 420 kV-ledning som ble parallellført med gammel ledning i et tamreinområde. Det vil potensielt være mer negativt i tilfeller der ny ledning etableres langs ny trase i sentrale reinbeiter."

Det har også blitt gjort telling fra fly, observasjoner av villrein og analyser av lavdekker i Ottadalsområdet som har vist at villrein ikke har vært hindret i å krysse traseen til en 132 kV-ledning der. Andre studier viser at villrein unngår infrastruktur og at tettheten av dyr er mellom 50 – 95 % lavere enn forventet innenfor en 5 km avstand fra infrastruktur, selv om det er stor variasjon avhengig av ulike miljøfaktorer som for eksempel type infrastruktur og landskap. Det er også gjort undersøkelser på større områder, der forskning viser en klar sammenheng mellom dyretetthet og unnvikelse av tekniske inngrep. På bakgrunn av de forskningsresultater som foreligger, tilsier føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 at departementet må ta i betraktning at inngrepet kan påvirke villreinen i området negativt. For å begrense mulige negative virkninger av ledningen, vil departementet pålegge Statnett å gjennomføre avbøtende tiltak som sikrer ivaretagelse av villreinen som måtte befinne seg i området. Villreinens tilstedeværelse i det berørte området skal kartlegges, og det skal på bakgrunn av observasjonene lages en plan for gjennomføring av anleggsarbeidene og vedlikehold/inspeksjon innenfor det berørte Heiplanområdet. Planen skal sikre, så langt som mulig, at menneskelig aktivitet unngås i området i sårbare perioder for villreinen, og forelegges NVE for godkjenning før anleggsarbeidene igangsettes.

Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei er blant villreinområdene i Norge som allerede i dag er sterkest belastet av inngrep og forstyrrelser. Her er det flere tidligere kraftutbygginger som Blåsjø og Svartevassmagasinet, flere kraftledninger, hytteutbygginger og flere større veier. Den menneskelige påvirkning i leveområdet til villreinen har allerede hatt stor negativ innvirkning på villreinen. Heiplankartet består av framforhandlede grenser der det er gjort avveining mellom ulike interesser knyttet til arealbruken, der verdsetting av hvert

enkelt område blir sett i sammenheng med den samlede situasjonen for villrein i området og en avveining mot de andre arealene som er vurdert i planen. De områdene som er mest sårbare for inngrep er definert som nasjonalt villreinområde og det er fastsatt retningslinjer for hvilke aktiviteter som ikke skal forekomme innenfor disse områdene. Departementet viser til at ledningen først og fremst går helt i ytterkant av villreinområdet. Det er kun en strekning på én kilometer som berører området som er definert som nasjonalt villreinområde i Heiplanen, samt 10 kilometer som går gjennom hensynssone villrein. Ledningen vil kunne begrense bruken av det berørte området og bidra til å redusere tilgjengelige beiteressurser. Ved å pålegge Statnett å gjennomføre avbøtende tiltak, mener departementet at alternativ 5.1 vil få reduserte negative virkninger for villreinen. Departementet legger således til grunn at kravene til vurdering av samlet belastning etter naturmangfoldloven § 10 er oppfylt.

Departementet viser til at Statnett i konsesjonssøknaden har prioritert alternativ 5.0 foran 5.1 og 5.2 av hensyn til anleggs- og driftssikkerhet og til nærliggende bebyggelse. Alternativ 5.2 prioriteres lavest blant annet på grunn av at eksisterende 300 kV-ledning må krysses på to steder. Sirdal kommune er av beredskapsmessige årsaker, opptatt av at ledningen ikke skal krysse dalen, og ønsker derfor ikke alternativ 5.2.

Etter å ha befart området og gått gjennom konsekvensene for hvert av de omsøkte alternativene, konkluderer departementet i likhet med NVE, at alternativ 5.1 vil gi minst ulemper totalt sett av de tre alternativene som ble konsesjonsbehandlet og som inngår i NVEs vedtak av 17. desember 2014.

Departementet bemerker at klagen først og fremst angår virkninger for området ved Rostøl. Departementet støtter Statnetts forslag om å justere traseen til alternativ 5.1 slik at ledningen flyttes fra cirka 75 meter til 170 meter bort fra Rostøl, og forutsetter at en slik justering om mulig følges opp og inngår i detaljplanleggingen. Departementet finner ikke grunnlag for å flytte traseen østover mot Snøfonnfjellet, og viser til Statnetts uttalelser om høye forventede islaster. Departementet kan heller ikke se grunnlag for å justere traseen inn til Tjørhom koblingsanlegg, slik Sirdal kommunes ønsker. Det ville resultere i en maste plassering i dyrket mark, og at traseen måtte vinkles tilbake, jf. Statnetts vurderinger av dette.

Departementet kan, i likhet med NVE, ikke se at det er grunnlag for å opprette et løypefond som skal bidra til å lede turisttrafikken bort fra ledningstraseen, slik Sirdal kommune ønsker. Ledningstraseen vil ikke medføre så store negative virkninger for friluftslivet i området at det bør stilles vilkår om dette.

4. KLAGENE PÅ VEDTAKET AV 23. OKTOBER 2015 OM AVSLAG PÅ TILLEGGSSØKNAD FOR ALTERNATIV 5.3

4.1 Klagen

Klagen på tilleggssøknaden for alternativ 5.3 er først og fremst rettet mot virkningene for friluftsliv, inngrepsfrie naturområder, villrein, luftfart og fugl. Vest-Agder fylkeskommunes klage er koblet til innsigelsen som omtalt i punkt 3 ovenfor. Fylkeskommunen mener at alternativ 5.1 og alternativ 5.0 medfører større negative konsekvenser for landskap,- natur- og

friluftsjnteresser enn alternativ 5.3. I utgangspunktet mener fylkeskommunen at alternativ 5.2 er det beste når det gjelder natur og friluftsliv, men støtter Sirdal kommunes syn om at dette alternativet ikke er en ønsket løsning. Fylkeskommunen ber derfor om utredning av nye alternativer enn de foreslåtte. FNF viser til at alternativ 5.1 berører områder avsatt til hensynssone villrein i mye større grad enn alternativ 5.3, og understreker at det er utbyggingspress i villreinområdet med blant annet to vindkraftverk. FNF mener det ikke er foretatt en vurdering av den samlede belastningen i villreinområdet, og at NVE har begått saksbehandlingsfeil fordi konsekvensene for INON ikke er vurdert for alternativ 5.3.

Anne Turid Rostøl begrunner klagen med at det konsesjonsgitte alternativet blant annet berører et viktig område for rypebestand, og at alternativ 5.1 sterkt vil berøre Heiplanen og områder som er definert som regionalt viktige.

4.2 NVEs vurdering av klagen

NVE viser til at de temaene det er klaget på, herunder virkninger for fugleliv, inngrepsfrie naturområder, villrein, luftfart og fugl er nøye omtalt og vurdert i bakgrunnsnotatene av 17. desember 2014 og 23. oktober 2015. NVE kan ikke se at det i klagen er kommet frem nye opplysninger som gir grunnlag for å endre vedtaket av 23. oktober 2015.

4.3 Departementets merknader

Departementet vil vurdere tilleggssøknaden om alternativ 5.3 opp mot alternativ 5.1, som departementet mener gir minst ulemper totalt sett av de omsøkte alternativene 5.0, 5.1 og 5.2.

Departementet viser til at alternativ 5.3 vil krysse Sirdalen. Til tross for at spennet vil være høyt og i utgangspunktet ikke særlig iøynefallende fra fylkesveien, vil mastene måtte merkes for luftfart. Dette vil gjøre spennet vesentlig mer synlig. Også dette alternativet vil få negativ påvirkning for hyttefelt og rekreasjonsområdene rundt. Ledningen vil også bli synlig fra Sirdalen. Alternativ 5.3 vil i stor grad påvirke Lindåsen hyttefelt, som foreløpig er utbygget med cirka 40 hytter. Traseen er planlagt over Øykhomfjellet, som er den mest synlige toppen rundt Lindåsen, og masten på denne toppen vil være synlig for alle hyttene innenfor feltet.

Departementet bemerker at fra avgreningspunktet fra konsesjonsgitte alternativ 5.1 til spennmasten på østsiden av Sirdalen, vil også alternativ 5.3 gå gjennom hensynssone for villrein. Alternativ 5.3 vil ha samme negative virkninger for villrein over Selandsfjellet som alternativ 5.1. På østsiden av Sirdalen går alternativ 5.3 i samme trasé som alternativ 5.2, og berører et lite område som er markert som villreinområde i Naturbasen, men ikke omfattet av Heiplanen. Departementet merker seg at fylkesmannen i Vest-Agder nå anbefaler 5.3 traseen etter at dette ble omsøkt.

For naturmangfoldet for øvrig viser departementet til at alternativ 5.3 vil ligge nær to lokaliteter med kongeørn ved Selandsfjellet og Breilo. Ledningen vil også gå nær en lokalitet med hønsehauk på vestsiden av Sirdalen. Hønsehauk er kategorisert som nær truet på norsk rødliste (2015). Alternativ 5.3 kan ha negative virkninger for disse artene, spesielt i anleggsperioden da støy kan forstyrre hekkende fugl. Departementet er enig i NVEs vurdering om at alternativ 5.3 ikke er et bedre alternativ enn alternativ 5.1 for naturmangfoldet.

Departementet bemerker at Sirdalen er en mye brukt korridor for ambulanseflyvning og helikopterflyvning i dårlig vær, og viser til at Norsk Luftambulansse ønsker minst mulig kryssing av dalen med luftledning. Alternativ 5.3 vil medføre to kryssinger av Sirdalen og være til ulempe for luftfarten.

Alternativ 5.3 berører drivverdig skog og vil gi vanskeligere driftsforhold.

Departementet merker seg at Sirdal kommune finner ulempene ved alternativ 5.3 så store at kommunestyret valgte å avvise dette alternativet, til tross for at det var kommunen som i utgangspunktet tok initiativ til at denne traseen skulle utredes. Både alternativ 5.1 og 5.3 får negative virkninger for hyttefelt og vil kunne gi ulemper for friluftslivet i Sirdal, men alternativ 5.3 vil berøre flere hytter enn alternativ 5.1. I likhet med NVE, mener departementet at alternativ 5.1 også er det av de to alternativene som gir minst negative virkninger for naturmangfoldet. Departementet har også tatt i betraktning at alternativ 5.1 medfører færre kryssinger enn alternativ 5.3 og 5.2. Etter en helhetsvurdering kan ikke departementet se at alternativ 5.3 vil være en like god løsning som alternativ 5.1.

5. DEPARTEMENTETS SAMLEDE AVEINING ETTER ENERGILOVEN AV DE OMSØKTE ALTERNATIVENE

I departementets vurdering av hvilket av de omsøkte alternativene som skal gis konsesjon etter energiloven, er alle fordeler og ulemper ved kraftledningstraseene nå veiet opp mot hverandre. Konsesjon skal gis til det trasealternativ der fordelene er størst sett i forhold til ulempene ved tiltaket. Departementet mener etter en samlet vurdering at de samfunnsmessige fordelene ved alternativ 5.1 i størst grad overstiger skadene og ulempene som blir påført allmenne og private interesser ved å bygge ny kraftledning mellom Ertsmyra og Lyse transformatorstasjoner.

6. EKSPROPRIASJON

Statnett har også søkt om samtykke til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter.

Det legges til grunn at klagen fra berørte grunn- og rettighetshavere også gjelder ekspropriasjonsvedtaket av 17. desember 2014. Grunnlaget for klagen på ekspropriasjonsvedtaket er det samme som følger av omtalen av klagen ovenfor.

Det kan gis samtykke til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter til bygging og drift av kraftledninger etter oreigningslova § 2 første ledd nr. 19. En forutsetning for slikt samtykke er at fordelene ved ekspropriasjonstiltaket utvilsomt er større enn de skader og ulemper det kan innebære, jf. § 1 annet ledd.

Departementet viser til NVEs vurderinger av ekspropriasjonsspørsmålene i *Bakgrunn for vedtak* av 17.12.2014. NVE finner det utvilsomt at de samfunnsmessige fordelene som vinnes ved etablering av anlegget utvilsomt er større enn de skader og ulemper bygging og drift av anlegget kan innebære. Departementet viser til NVEs vurdering og til departementets

vurderinger ovenfor, og finner at grunnlaget for ekspropriasjon er til stede, jf. oregningslova § 2 annet ledd.

Departementet minner om ettårsfristen i oregningslova § 16 til å begjære skjønn. Fristen løper fra departementets stadfestelse av ekspropriasjonstillatelsen i dette vedtaket.

Behandlingen av søknaden om forhåndstiltredelse stilles i bero inntil skjønn er begjært, jf. oregningslova § 25 første ledd annet punktum.

7. KONKLUSJON

Innsigelsen fra fylkeskommunen og klagene på trasealternativene 5.1 og 5.3 har ikke ført frem.

NVEs vedtak av 17. desember 2014 om anleggskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse til alternativ 5.1 for 420 kV kraftledning mellom Ertsmyra og Lyse og NVEs vedtak av 23. oktober 2015 om avslag på tilleggssøknad om konsesjon til alternativ 5.3 for 420 kV kraftledning mellom Ertsmyra-Lyse stadfestes, med følgende tilleggsvilkår:

- Det skal lages en plan for gjennomføring av anleggsarbeidene og vedlikehold/inspeksjon innenfor det berørte Heiplanområdet. I den sammenheng skal det gjennomføres en registrering av villrein som befinner seg i området ved anleggsstart og som vil kunne berøres av anleggsarbeidene. Planen skal sikre, så langt som mulig, at menneskelig aktivitet unngås i området i sårbare perioder for villreinen. Planen skal forelegges NVE for godkjenning før anleggsarbeidene igangsettes.

Departementets avgjørelse er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd første punktum.

Med hilsen

Per Håkon Høisveen (e.f.)
ekspedisjonssjef

Trond Ulven Ingvaldsen
avdelingsdirektør

Kopi: Statnett SF
NVE
Sirdal kommune

Adresseliste

Tormod Rostøl

Alf Sveinung Haugom

Vest-Agder fylkeskommune

Rostøl Vei og vel

Per Agnar Eikeland

Erland Eggum og Marit Haslerud

Reidar Birkeland

Rolv Guddal

Forum for Natur og friluftsliv – Agder

Anne Turid Rostøl